

Türk Ekstrem Sporcularının Spora Katılım Gdüleri Üzerine Nitel Bir Araştırma

A Qualitative Research on the Sports Participation Motives of the Turkish Extreme Sportsmen

Kerem Yıldırım ŞİMŞEK¹

¹ Kerem Yıldırım ŞİMŞEK
Anadolu Üniversitesi
Beden Eğitimi ve Spor
Yüksekokulu, Eskişehir

Geliş Tarihi/Received: 17.08.2010
Kabul Tarihi/Accepted: 01.02.2011

Yazışma Adresi/Correspondence:
Kerem Yıldırım ŞİMŞEK
Anadolu Üniversitesi
Beden Eğitimi ve Spor
Yüksekokulu, Eskişehir,
TÜRKİYE/TURKEY
keremys@anadolu.edu.tr

ÖZET Amaç: Ekstrem spora katılım güdüleri ile ilgili Türkçe literatür eksikliğine cevap vermek ve Türkiye’de ekstrem spor yapan kitlenin güdülenme faktörlerinin neler olduğunu belirlemek araştırmanın amaçlarını oluşturmaktadır. Türkiye’de ekstrem sporlarla ilgili çalışmaların oldukça sınırlı olması bu çalışmayı önemli kılmakta ve bu çalışmanın kuramsal ve uygulamalı olarak önemli olacağı düşünülmektedir. Bunun yanı sıra, egzersiz psikolojisi konularından biri olan güdüleme ile ilgili ekstrem sporlar üzerinde yapılmış herhangi bir Türkçe kaynağa ulaşılamamış ve bu açığın giderilmesi konusunda gerçekleştirilen çalışma öncü olma özelliği taşımaktadır. Yapılan bu çalışmada ortaya konulacak veriler egzersiz psikolojisi, macera rekreasyonu ve spor pazarlaması alanları içerisinde gerçekleştirilecek olan ekstrem sporlar ile ilgili araştırmalara bir başlangıç teşkil edeceği düşünülmektedir. **Yöntem:** Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan odak grup görüşme yöntemi kullanılmıştır. Ekstrem sporcularla yapılan görüşmelerin deşifre edilmesi ile elde edilen metinlerin analiz edilmesinde NVIVO 8.0 paket programından yararlanılmıştır. **Bulgular:** Çalışmanın bu kısmında araştırma kapsamı içerisinde gerçekleştirilen odak grup görüşmelerinin NVIVO 8.0. paket programı ile analizi sonucu oluşturulan temalara ve kodlara ait görüşmeciler ifadelerine yer verilmiştir. **Sonuç:** Araştırma kapsamında, Türk ekstrem sporcularının spora katılım güdülerine yönelik (aidiyet, arkadaşlık, risk alma arzusu, heyecan arama, zevk/haz, bağımlılık, eğlence, yaşam tarzı, özgürlük, özgüven, başarıma, farklılık arayışı, fiziksel fitness, kaçış, stres atma) 15 farklı güdü belirlenmiştir. Araştırmada gerçekleştirilen odak grup görüşmeleri sonucunda elde edilen kodların birçoğu başka araştırmalar tarafından da ortaya konulmuştur. Ancak, araştırmada bağımlılık ve farklılık arayışı adlı iki kod, yapılan odak görüşmelerinin NVIVO 8.0 paket programıyla analizi sonucu yeni iki kod olarak ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ekstrem Spor, Spor Katılımı, Spor Güdüsü

ABSTRACT Aim: The aim of the research is to reply to the lack in Turkish literature of the motives of contribution to extreme sports and determining the motivation factors of those who deal with extreme sports in Turkey. Studies about extreme sports being very limited in Turkey makes this research important and it is thought that this research would also be theoretically and practically essential. Besides, no any source in Turkish was achieved regarding motivation, which is one of the topics of exercise psychology, on extreme sports and this research aiming to fill this gap has the feature of being the leader by this means. The data to be presented in this research is thought to give a start for the researches on extreme sports realised within the fields of exercise psychology, adventure reaction and sports marketing. **Method:** In the research, focus group discussion, one of the qualitative research methods, was used. NVIVO 8.0 packaged software in the analysis of the texts obtained from the decoding of the interviews made with the extreme sportsmen, was used. **Findings:** At this part of the study, interviewer statements and codes composed as the result of the focus group discussions within the scope of this research which were analysed by NVIVO 8.0 packaged software are ranked. **Results:** Within the scope of this research, 15 different motives of Turkish extreme sportsmen for contributing in sports (belonging, friendship, desire of risk-taking, pursuit for excitement, pleasure/joy, addiction, fun, life style, freedom, self confidence, achievement, pursuit for variation, physical fitness, getaway, letting off steam) were determined. Most of the codes obtained as the result of the focus group discussions realised within the research were also exposed by other researches. However, two codes in the research which are entitled as addiction and pursuit for variation were exposed as two new codes as the result of the analysis made by NVIVO 8.0 packaged software.

Key Words: Extreme Sport, Sport Participation, Sport Motive

BESBD 2010;5(3):107-118

Geleneksel spor branşlarının aksine içerisinde daha çok bireysel spor branşlarını barındıran ve risk olgusunun ön planda tutan ekstrem sporlar dünya genelinde hızla yaygınlaşmaktadır. Buna paralel olarak, şifreli yayın organlarındaki uluslar arası spor kanallarının vermiş olduğu ekstrem spor yayınları Türkiye’de de ekstrem sporların tanınmasına ve popülerleşmesine katkı sağlamaktadır. Bunun yanı sıra, İstanbul, Bursa, Eskişehir, İzmir, Antalya v.b. illerimizde yapılan ekstrem spor tesislerinin varlığı ve tesislere gösterilen ilgi ekstrem sporların gençler arasında gittikçe popülerleştiğini göstermektedir. Gerçekleştirilen araştırmada, bu konu dikkate alınarak ekstrem sporlara katılan bireylerin nelerden güdülendiğini ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda çeşitli ekstrem spor branşları ile ilgilenen sporcularla odak grup görüşmeleri yapılmış ve görüşmeler analiz edilmiştir.

Ekstrem Sporların Gelişimi

Başta Amerika ve Avrupa ülkeleri olmak üzere hızla yayılan ekstrem sporların Türkiye’de ilk olarak görüldüğü yıllar 1980’lerdir. Bu yıllarda Türkiye’de ilk görülen ekstrem spor branşı kay kay olarak bilinen skateboarding’dir. Dünyada ise, ekstrem sporların ilk ortaya çıkışı, kökenleri Polinezya’lılara dayanan ve Pasifik Adaları Kültürün’de yapılan sörfeye dayanmaktadır. On yedinci ve on sekizinci yüz yıllarda sörf Havai’de hem egemen kesimde hem de işçi sınıfında yaygın bir şekilde yapılmaya başlanmıştır. Sörf bu insanların özel yaşantısında, inancında, kutsal ritüellerinde ve güçlü sosyal kurallarında dahi yer almaktaydı. Ayrıca sörfü bu kadar benimseyen bu toplum hava muhalefetlerinin olduğu günlerde sörf yapamayınca, sörf tahtalarına tekerlek takarak boş vakitlerini değerlendirmişlerdir. Sörf tahtasının bu yeni hali günümüzde kullanılan skateboarding yani kay kay’ında kökenini oluşturmaktadır. Zaman içerisinde oluşturulan bu spor türleri ekstrem sporların da kökenini temsil etmektedir¹.

Spor, varoluşundan bu güne kadar geçirdiği süreçte insanlığın ilgi alanına girmeyi başarmış ve ana uğraşlarından birisi olmuştur. 19 yy. sonrası kentleşme, kent kirliliği, yabancılaşıma, küresel-

leşme, yetki ve güç paylaşımı, sosyal olmayan davranışların yaşantıyı etkiler hale gelmesi, farklı alternatif ortamların oluşturulması ve bulunması gibi gerçekler insanlığı farklı ortamlara yönlendirmiştir. Bu durum insanların doğaya olan ilgisini arttırmış ve giderek artan bir potansiyel hale dönüşmüştür. Doğal ortamlarda gerçekleştirilen etkinliklerin rekabet ortamına aktarılmasıyla zaman içerisinde ekstrem sporların popülerliği artmıştır.

Rekabet sporlarına medyanın ve izleyicilerin ilgisinin artması ekstrem sporların çeşitli türlerinin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Ekstrem sporlar sıradan olmayan, bazen bir kez tekrarlanan, içerisinde tehlike, mücadele ve macera barındıran rekreatif etkinliklerdir². Bu tür aktivitelere rüzgar sörfü, gökyüzü dalışı, gökyüzü sörfü, BMX, dağ bisikleti, kaya tırmanışı, sörf, kay kay, ekstrem kayak, dağ sörfü, ve kar sörfü örnek verilebilir. Fletcher (2008) ise, ekstrem spor branşlarından bir kaçının gökyüzü sörfü, kayak, kaya tırmanışı, delta kanat ve dağcılık olduğunu belirtmiştir³.

Günümüzde, ekstrem sporlar “Y” jenerasyonunun üyeleri arasında oldukça popülerdir. “Y” jenerasyonu Birleşik Devletler’de 70 milyon insandan daha fazlasına denk gelmekte ve en büyük kategoriye temsil etmektedir. “Y” jenerasyonunun yaş aralığı 12-35 yaş aralığıdır. Aynı zamanda Millennial Generation olarak bilinen bu grubun Birleşik Devletler’de en büyük ve en çeşitli pazar segmentini oluşturduğu düşünülmektedir⁴. “Y” jenerasyonunun üyeleri, genellikle uyarılma ve heyecana duydukları saygı ile kendi sınırlarını daha ileri taşıma eğilimindedirler. Bunu spor sayesinde yapmaktadırlar ve bu durumdan da zevk almaktadırlar⁵.

Spora Katılım Güdüsü

Yaklaşık yirmi yıllık zaman içerisinde fiziksel aktivitenin sağlığa yararları ile ilgili birçok araştırma ve kanıt ortaya konulmuştur. Gerçekleştirilen bu araştırmalarda fiziksel sağlığı geliştirmek için hangi tip fiziksel aktivitenin yararlı olduğu saptanmıştır⁶. Elde edildiği söylenen bu yararın arzulanan miktarda olup olmadığı ve popülasyonun büyük bir bölümünün neden hafif-orta düzeyde fiziksel aktiviteye dahil olduğunun cevabı psikolo-

jiye özgü güdüleme alanında bulunduğu ifade edilmektedir. Güdüleme, hem yarışma ve koş davranışları gibi sosyal çevrenin gelişim çıktısı olarak hem de öğrenme ve performans gibi davranış değişkenleri üzerine gelişimsel bir etki olarak sporadaki en ilginç problemlerden birini oluşturmaktadır⁷.

Spora katılım güdülenmesi ile ilgili yapılan ilk çalışmalar, beceri gelişimi ve öğrenimi, eğlence, fiziksel zindelik, arkadaş edinme ve başarmanın spora katılımı etkileyen en önemli nedenler olduğunu ortaya koymuştur⁸. Gould (1982), spora katılım güdülenmesi ile ilgili yapılan araştırmaların ve toplanan verilerin antrenörlere, idarecilere ve liderlere program hazırlamada faydalı olacağını ve bu sayede antrenörlerin etkinliklere katılan bireylerin ihtiyaçlarını karşılayabileceğini, ihtiyaçları belirlenen ve bu doğrultuda etkinliğe yönlendirilen bireylerin psikolojik ve motorsal gelişimine olumlu etkide bulunacağını belirtmiştir⁹.

Yapılan bu çalışmalar, Gill ve ark. (1983) tarafından, bireyin spora katılma nedenlerinden çok, fiziksel etkinliğe olan tutumunu ölçmeye yönelik çalışmalar olarak nitelendirilmiş ve bu konu ile ilgili araştırma modelinin olmadığını standart ölçüm araçlarının da bulunmadığı belirtilmiştir. Buna dayanarak; Gill ve ark. (1983), genç bireylerin spora katılma nedenlerini belirlemek amacı ile "Spora Katılım Güdüsü Ölçeği" (Participation Motivation Questionnaire)'i geliştirmişlerdir. Gill ve ark. (1983) tarafından yaz spor okullarına devam eden 1138 öğrenci üzerinde geliştirilen bu envantere bireylerin spora katılım nedenleri beceri geliştirme, takım üyeliği/ruhu, eğlence, arkadaşlık, başarı/statü, enerji harcama, fiziksel uygunluk ve diğer sebepler olmak üzere sekiz genel boyutta değerlendirilmektedir. Gill ve ark. (1983)'i tarafından geliştirilen spora Katılım Güdüsü Ölçeği (PMQ) daha sonra bir çok araştırmacı tarafından kullanılarak benzer genel boyutlar elde edilmiştir^{10,11}.

Yaklaşık otuz yıldır teorisyenler spor katılımcılarının ve izleyicilerinin spor güdülemelerini belirlemeye çalışırken bazı güdüleyici faktörler ortaya konulmuştur. Ortaya çıkan bu güdüleyici faktörlerin bir araya getirildiği "Sport Fan Motivation (SFMS)" ölçeğini geliştiren ilk araştırmacı ise,

Wann (1995)'dir. The Sport Fan Motivation (SFMS) spor taraftarlarının sekiz farklı güdüleme faktörünü ölçmektedir. Bu faktörler; pozitif stres, özgüven, kaçış, eğlence, ekonomik, estetik, grup üyeliği ve ailedir¹².

Günümüze kadar araştırmacılar tarafından 100'ün üzerinde insanların spora katılma nedenleri ile ilgili faktör incelenmiştir. Genç sporcular üzerinde yapılan önceki güdüleme çalışmalarında eğlence, yetenek, mücadele ve fitnes gibi özellikler güdüleyici faktörlerin en önemlileri olarak ortaya konulmuştur^{8,10,13,14,15}. Koivula (1999) ve Wankel (1993) spor katılımcılarının en önemli güdüleyicisi olarak eğlence/zevki seçtiğini ve eğlence/zevkin bağlılıkta önemli derecede etkili olduğunu ifade etmişlerdir¹³.

Mcdonald (2002) Birleşmiş Milletlerde dokuz popüler spor branşı (beyzbol, basketbol, bowling, balık tutma, futbol, golf, softbol, tenis, voleybol) için spora katılımda etkili olduğunu düşündüğü risk alma, stres atma, saldırganlık, bağlılık, sosyal rahatlama, öz saygı, yarışma, başarı, ustalık, estetik, değer gelişimi, kendini gerçekleştirme ve fiziksel fitnes, gibi on üç faktörü incelemiştir. Araştırmaları sonucunda iki faktör hariç (başarı ve özgüven) spor katılımcılarının on üç faktörün on birinde önemli derecede farklılık gösterdiklerini belirlemişlerdir. Buna ek olarak, araştırmacılar bireysel sporlar ve temashı sporlar arasında güdülenmede farklılık saptamışlardır. Temashı spor takımları örneğin; futbol, basketbol ve beyzbol gibi branşlarda katılımcılar yüksek fiziksel risk düzeyi tarafından güdülenirken bireysel sporlarda bu faktör en düşük düzeydedir¹⁶.

Ekstrem sporlarda katılımcılar tarafından risk alma vurgulanmaktadır ve bu branşlar çoğunlukla bireysel sporlardan oluşmaktadır. Katılımcılar yüksek düzeydeki uyarılma, adrenalin, saldırganlık, heyecan, mücadele, benzersizlik, psikolojik durum, fiziksel/manevi rahatlık ve başarı gibi özelliklerden güdülenmektedir¹⁵. Risk alma, baskın spor branşlarından ziyade ekstrem sporlara katılımda en önemli güdüleyici faktör olarak görülmektedir¹⁷. Shoham (1998), ekstrem sporlara katılımda algılanan yararların rolünü incelemiştir. Araştırmasında, gökyüzü dalışı, delta kanat, paraşüt gibi bazı eks-

trem sporlarda öncelikli güdüleyici faktörlerin heyecan ve macera arama olduğunu saptamıştır. Ayrıca, bireylerin ekstrem sporları seçmesindeki nedenin, günlük hayattaki rutin yaşam stilinden uzaklaşmaya imkan sağlaması olduğunu ifade etmiştir¹⁷.

Park (2004) çalışmasında 15 farklı ekstrem spora katılım güdüleyicisini araştırmıştır. Park (2004), çalışmasında McDonald, Milne ve Hong (2002)'un 13 faktörüne (risk alma, stres atma, saldırganlık, bağlılık, sosyal rahatlama, öz saygı, yarışma, başarı, ustalık, estetik, değer gelişimi, kendini gerçekleştirme, fiziksel fitnes) modaya uyma ve eğlence/zevk faktörlerini eklemiştir¹⁸.

Rinehart ve Sdynor (2003), gençlere geleneksel sporlardan ziyade ekstrem sporların daha çekici geldiğini, bunun sebebinin ise performanslarını diğer kişilere daha fazla göstermelerine olanak sağlaması olduğunu ileri sürmektedir. Y kuşağı tarafından ekstrem sporlara artan eğilim, bu yaş üzerinde ekstrem sporlara katılımı etkileyen faktörler üzerinde çalışılması gerekliliğini ön plana çıkarmaktadır¹⁹.

GEREÇ VE YÖNTEM

Ekstrem Spor Ortamındaki Bireylerin Gözlemlenmesi

Araştırmanın gözlem aşamasında, yapılandırılmış gözlem çalışması seçilmiştir. Bu yöntem, insan yoluyla gözlemin belirli bir kişi tarafından yapılması durumunda ortaya çıkmakta ve gözlemci olaya müdahalede bulunmadan sadece not almaktadır²⁰. İfade edilen kurallara dikkat edilerek Anadolu Üniversitesi Beden eğitimi ve Spor Yüksek Okulu'nda bulunan ekstrem sporcular, Esbike bisiklet kulübü sporcuları ve 720adrenalinskatetepark tesislerindeki ekstrem sporcuların buldukları ortamlarda araştırmacı tarafından gözlem yapılmıştır.

Katılımcılar

Odak grup görüşmesi ile ilgili görüşme yapmaya istekli olup Eskişehir ilinde bulunan Esbike spor kulübündeki dağ bisikletçileri (6 kişi), Anadolu Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek

Okulu'nda bulunan kay kay, kar sörfü ve serbest koşu ile ilgilenen öğrenciler (7 kişi) ve Anadolu Üniversitesi ana kampusu içerisindeki dinlenme parkında ekstrem spor yapan, BMX ve agresif paten ile ilgilenen sporcularla (6 kişi) görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler, Anadolu Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu'ndaki dersliklerde gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Toplanması

Gözlem yönteminin ardından araştırma için ekstrem spor yapan bireyler ile odak grup görüşmelerinin yapılması hedeflenmiştir. Araştırmada kullanılan odak grup görüşme yöntemi, bilgi toplamak için kullanılan nitel bir yöntemdir. Odak grup tartışması geleneksel bir diyalog değildir; burada araştırmacı (moderatör), 6-8 kişilik küçük bir grupla bir buçuk ile iki saat arasında veya daha kısa bir süre zarfında, belirli bir odak noktası olan bir konuda mülakat yapmaktadır. Araştırmanın amacına bağlı olarak; bir odak grup görüşmesi yapılandırılmış veya yapılandırılmamış olabilir. "Odak grubu görüşme yapısının resmi olmayan tartışma atmosferi, konuyu tartışan öznelerin kendi davranış, tutum ve fikirleri hakkında özgürce konuşabilmelerini teşvik etmek için tasarlanmıştır. Bu nedenle, odak grup gençler ve buluş çağındaki çocukların yanı sıra daha yaşlı yetişkinlerden bilgi toplamak için ideal olduğu belirtilmektedir²¹.

GRUPLAR	Cinsiyet	Yaş	Eğitim Durumları
1. Grup	2-K / 4-E	16-27 Yaş	Orta Öğretim /Lisans
2. Grup	3-K / 4-E	16-27 Yaş	Orta Öğretim /Lisans
3. Grup	2-K / 4-E	16-27 Yaş	Orta Öğretim /Lisans

Odak grup katılımcılarının özenle seçilmesi konusunda, görüşmelere davet edilen katılımcıların konu hakkında bilgi ve deneyime sahip olmasına, katılımcıların belirli bir demografik profili temsil etmesine, homojen katılımcı özelliklerine, sıcak bir ortamın sağlanmasına, teknik araç gerecin kullanımına (video kamera, ses kayıt cihazı), oturma süresine ve oturma sayılarına dikkat edil-

miştir. Görüşmeler, ekstrem sporcuların deneyim, düşünce ve duygularına odaklanmıştır. Toplam 19 ekstrem sporcudan oluşan 3 farklı odak grup görüşmesi 2010 yılının Temmuz ayında yapılmıştır. Odak grup görüşmesine katılan sporcuların demografik özellikleri Tablo 1’de verilmiştir.

Verilerin Analizi

Odak grup görüşmelerinde dijital ses kayıt cihazı ile kaydedilen yarı-yapılandırılmış görüşmeler deşifre edilerek yazıya geçirilmiştir. Ekstrem sporcularla yapılan görüşmelerin deşifre edilmesi ile elde edilen metinlerin analiz edilmesinde nitel veri analizi için kullanılan yöntemlerden biri olan NVIVO 8.0 paket programı kullanılmıştır.

Nitel araştırma verileri dört aşamada analiz edilmektedir: Verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi ve bulguların tanımlanması ve yorumlanmasıdır. Nitel analizdeki amaç; kavramlar yaratmak, veriler arasında anlamlı ilişkiler kurmak ve verilerle ilgili açıklamalar sunmaktır. Araştırmada ortaya çıkan veriler kodlandıktan sonra kod listesi oluşturulmuştur. Bu aşamada, elde edilen bilgiler anlamlı bölümlere ayrılarak her bölümün kavramsal olarak ne anlam ifade ettiği belirlenmiştir. Miles ve Huberman (1994), verilerin kodlanmasında, betimleyici (descriptive), yorumlayıcı (interpretive) ve modellemeci (pattern) yollardan bahsetmektedir. Bu çalışmada da genel bir çerçeve içinde kodlama yapılmış ve kodlama aşamasında daha önceden belirlenmiş ve verilerden çıkarılan kavramlar birlikte kullanılmıştır²².

Temaların ve Kodların Oluşturulması

Görüşmeler deşifre edilip yazıya döküldükten sonra NVIVO 8.0 paket programı ile analizi sonucu temalar ve kodlar belirlenmiştir. Odak grup görüşmelerinin NVIVO 8.0. paket programı ile analizi sonucu oluşturulan temalar ve kodlar Tablo 2’de gösterilmiştir.

BULGULAR

Çalışmanın bu kısmında araştırma kapsamı içerisinde gerçekleştirilen odak grup görüşmelerinin NVIVO 8.0. paket programı ile analizi sonucu

oluşturulan temalara ve kodlara ait görüşmeci ifadelerine yer verilmiştir. Analiz sonucunda Türk ekstrem sporcularının spor katılım güdülerine yönelik (aidiyet, arkadaşlık, risk alma arzusu, heyecan arama, zevk/haz, bağımlılık, eğlence, yaşam tarzı, özgürlük, özgüven, başarıma, farklılık arayışı, fiziksel fitness, kaçış, stres atma) 15 farklı güdü belirlenmiştir. Araştırmada gerçekleştirilen odak grup görüşmeleri sonucunda elde edilen kodların on üç tanesi başka araştırmalar tarafından da ortaya konulmuştur. Ancak, araştırmada bağımlılık ve fark-

TABLO 2: NVIVO 8.0 Paket Programı ile Oluşturulan Temalar ve Kodlar

TEMALAR	KODLAR	Benzer Araştırmalar
SOSYAL FAKTÖRLER	Aidiyet	Kahle ve ark., 2004 Wann, 1995 MackayvePeters 2006 Zaggelidis ve ark. 2004 Park, Ko ve Claussen, 2008.
	Arkadaşlık	Kahle ve ark., 2004 Kahle, Kambara ve Rose 1996 Wann, 1995 Gill, Gross ve Hudleston 1983.
RİSK ALMA FAKTÖRLERİ	Risk Alma Arzusu	Donald ve ark. 2007 Ewert (1985), Leunes, Nation, 1996 Zucherman, 1994 Park, Ko ve Claussen, 2008 McDonald 2002
	Heyecan Arama	Kahle ve ark., 2004 Donald ve ark. 2007 Zucherman, 1994 Tholkes 1998
	Zevk ve Haz	Gould, 1985 126-40 Dilonenzo, 1998 Kendzierski ve Decarlo 1991
DEĞERLER VE YAŞAM BİÇİMİ FAKTÖRLERİ	Bağımlılık	
	Eğlence	Kahle ve ark., 2004 Wann, 1995 Gill, Gross ve Hudleston 1983 Wan- kel 1993 Park, Ko ve Claussen, 2008
	Yaşam Tarzı	Plummer, 1974 Kropp ve ark., 1999 Park, Ko ve Claussen, 2008
	Özgürlük	Milne ve McDonald 1999 Kahle ve ark., 2004
	Özgüven	Wann, 1995 Milne ve McDonald 1999 Robson 1989 Park, Ko ve Claussen, 2008
	Başarıma	Kahle ve ark., 2004. Gill, Gross ve Hudleston 1983 Covington ve Roberts 1995 Czajkowski 1995 Mullin, Hardy ve Sutton 1993 Park, Ko ve Claussen, 2008 Milne ve McDonald, 1999 Milne ve McDonald, 1999.
	Farklılık Arayışı	
FİZİKSEL VE ZİHİNSEL SAĞLIK FAKTÖRLERİ	Fitnes	Farmer 1992 Gill, Gross ve Hudleston 1983 Caspersen, 1985 Jones, MackayvePeters 2006 Adamson ve Wade 1986 Park, Ko ve Claussen, 2008 Milne ve McDonald, 1999
	Kaçış	Wann, 1995 Trail ve James, 2001.
	Stres Atma	Wann, 1995 Steptoe, Kimbell ve Basford 1998 LeunesveNation, 1989 Berger 1994 DriverveTocher 1975, McDonald 2002

lılık arayışı adlı iki kod, yapılan odak görüşmelerin NVIVO 8.0 paket programı ile analizi sonucu yeni iki kod olarak ortaya konulmuştur.

Araştırma kapsamında gerçekleştirilen odak grup görüşmeleri sonucunda Türk ekstrem sporcularının spor katılımını etkileyen faktörler ve bu faktörleri oluşturan on beş güdü aşağıda belirtilmiştir.

SOSYAL FAKTÖRLER

1. Aidiyet

“... Bir gruba ait olduğumu hissediyorum. Adrenalin, gerilim, korku, toplandığımız zaman çok iyi eğlenebildiğimize inanıyorum...”

“... orada yaşadığım duygular demek ki var olduğumu, yaşadığımı, nefes aldığımı yani bunları hissettiren şeyler bana onun için aitlikten bahsettim ...”

“... Ait olduğumu hissettiğim tek yer ...”

Yaş gruplarına bağlı olarak, Manisa Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü'nde çalışan personelin kişilik özelliklerini belirlemek için yapılan ANOVA testi sonuçlarında; 21-30 yaş arasındaki çalışanların proaktif kişilik özelliklerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir (p=0.004, <0,05).

2. Arkadaşlık

“... Zaten hep üçümüz gidiyorduk antrenmanlara falan çok zevkli oluyordu hem arkadaş ortamı hem de hani aile ortamı böyle ormanda falan çok güzel oluyor ...”

“... Ya ne bilim orada böyle aynı amaç için zamanını harcayan, kendini yaralayan, parasını harcayan, arkadaşlarımı gördükçe bende mutlu oluyorum onlarda mutlu oluyor ...”

“... Arkadaş çevremizi çok büyük ölçüde genişletiyor ...”

RİSK ALMA FAKTÖRLERİ

3. Risk Alma Arzusu

“... risk ve ekstrem spor benim için süt ve kakao gibi ben süt içmem kakao olmayınca içinde. Ekstremlerde risk olmadan olmaz.

“... ben de çok düştüm. Geçen sene ayağımı sakatlamıştım. 3 ay bişey yapamadım. Güçlenmeye çalıştım. Ağrılar veriyordu eve ağlayarak gidiyordum. Ama bu risk beni çeken şey öyle olmasa üstüne gitmezdim zaten ...”

“... Risk faktörü değişikliklerden biri. Onda yapabilir miyim yapamaz mıyım falan beni çekiyor ...”

“... Bir hareketi deneyeceksem öncelikle o hareketin içinde daha fazla risk olmasını tercih ederim...”

4. Heyecan Arama

“... Risk almak hoşuma gidiyor. Düşmek kalkmak, düşüp beş dakika oturup kalkıp tekrar bisiklete kay kaya patene binmek bizi o mutlu ediyor zaten ...”

“... ekstrem sporda heyecan var bende heyecan arayan biri olarak birbirimizi bulduk ...”

“... söyleyecek pek bişey yok benim için risk, benim için heyecandır. Risk olduğu için heyecan oluyor düşeceğini bile bile o hareketi yapıyorsun. Düşe düşe hareketi öğreniyorsun. Risk çok heyecanlı oluyor heyecan verici ...”

5. Zevk / Haz

“... bir kere haz alıyorsun. Benim için en önemli olan o. Önceden pek fazla haz almıyordum açıkçası sadece yapmak için yaptığımı fark ettim. Bu yönelme sebebim bu. Tatmin duygusu daha yüksek ...”

“... bir kere haz alıyorsun. Benim için en önemli olan o. Önceden pek fazla haz almıyordum açıkçası sadece yapmak için yaptığımı fark ettim. Bu yönelme sebebim bu. Tatmin duygusu daha yüksek ...”

“... Yani düşmek bile zevk veriyor artık. Başlarda korku vardı ama artık düşünce bile bu güzel diyebilirim ...”

DEĞERLER VE YAŞAM BİÇİMİ FAKTÖRLERİ

6. Bağımlılık

“... Cuma günleri hoca sela verip nasıl Müslü-

manları camiye çağırıyorsa bir şeylerde bizi salonlara çağırıyor. Bir kere bağımlı oluyorsun. Kesinlikle bir bağımlılık yaratıyor. Okuldan çıktuktan sonra hadi buluşalım dediğinde eğer bir planım varsa eğer kaymak istiyorsam gerekirse yalanda söylerim ve çıkarım kaymaya. Kaymak istiyorsam her zaman kayarım ...”

“... ya ben yani bir zaman sonra zaman geçiyor onu yapmam gerektiğini hissediyorum yani. Onsuz olmadığımı, en fazla 1 hafta falan duruyorum ...”

“... Doğan’ın dediği gibi bende ekstrem sporlar alanında pek bir şey olmasam da sayılısam da o benim içimde çok büyük bir yer taşıyor yer kaplıyor hayatımda. İşte ne bilim bisiklet binmeden duramaz hale geldim. Başında öyle değildi o kadar ama. Günde yaklaşık 8-10 saat bisiklet üstündeyim arkadaşlarım da öyle ...”

7. Eğlence

“... Hep iki kişi takılıyorduk arada bir uğur geldi sonra bir gün Ömer’lerde katılınca ortam çok eğlenceli bir hal aldı. Birbirimize yardım ettik. Aslında hiç enerjimiz kalmamıştı ama ortam eğlenceli bir hal alınca devam ettik ...”

“... Yaşam stili değişti daha eğlenceli bir hayat yaşamaya başladım. İçe kapanık hallerim yok oldu ...”

“... Eğlence öyle büyüyor ki acıyı hissetmiyorsun. Ben düşünüyorum ama gülererek kalkıyorum belki de kanıyor ama umurumuzda olmuyor ...”

8. Yaşam Tarzı

“... her an bir şeyler yapmak istediğim için o daha çok bir yaşam tarzı bakış açısı öyle bir şey bende. Fiziksel olarak değişimler en azından kendime çeki düzen veriyorsun mesela yemek alışkanlığım değişiyor, uyku düzenin değişiyor, hayata bakış açın tamamen değişiyor ...”

“... Daha düzenli bir hayat yaşıyorum. Eve geç giderdim baya bi geç giderdim. Bisiklete başladıktan sonra fazla geç olmuyor zaten yorulup eve gidiyorum. Kötü alışkanlıklar dersin bazı alışkanlıklarım da oldu. Ama günlük yaşantımdaki değişikliklere bakarsam eskiden sokaktan içeri gir-

mezdim, sabahtan akşama kadar dolaşırdım, otururduk. Ama bisiklete başladıktan sonra hayatımda bir şeyler düzene girmeye başladı. Mesela sadece akşamları bisiklete çıkıyorum genelde okulum dolayısıyla, bazı şeylere biraz daha önem vermeye başladım ...”

“... Karar verme mekanizmam gelişti biraz ben savsaklayan biriydim. (herkes gülüyor) o değişti. Şimdi çabuk karar veriyorum ...”

9. Özgürlük

“... ama ekstrem spor bisiklete bindiğimde köşe bucak geziyoruz her şey değişiyor. Özgürlük oluyor ...”

“... planlaması bana ait, kimse seni zorlamıyor. Antrenmana gel Niye antrenmana gelmedin gibi şeyler olmuyor yani. İstedğim zaman girip kendim geliştirmem için çalışıyorum gibi şeyler oluyor yani ...”

“... aslında daha özgür olmak yani mesela takım sporunda topu aldığımda yada birşey yaparken o kadar özgür değilsindir. Takımını düşünmek zorundasındır. Bunda sadece kendini düşünüyorsun, kendi üzerinde yaptığın hareketler direkt kendini etkiliyor. Kendinden sorumlusun sadece bu çok önemli yani ...”

10. Özgüven

“... Bizde zaten risk almayı seviyoruz kendimize güveniyoruz. Mesela çok zorlu bir parkurda inilmeyecek yapılmayacak yerde onu deniyorum, yapınca bunu başardım tekrar deniyorum, daha zorunu deniyorum onu devamlı geliştiriyorum ...”

“... Cesaretimiz var o yüzden bu sporlarla uğraşıyoruz. Sosyal yaşamımızda dahi özgüven sağlıyor. Paylaştıkça daha fazlasını yapabilirim diye güven geliyor ...”

“... Tabi kendi başıma mücadele etmeyi öğrendim. Kendi başıma bir şeyler yapabildiğimi anladım ...”

11. Başarma

“... Başardıkça zevk alıyoruz. Güven geliyor, daha fazlasını yapabilirim diye güven geliyor...”

“... Çok tatlı erişilmeyecek bir başarı, Onu yakalamak içinde bazı zorluklara katlanmak zorunda kalıyorsunuz ...”

“... Heyecan, hırs ve başarıyı yakalıyorsunuz ...”

12. Farklılık Arayışı

“... Farklı çevrelerin peşinden koşup işte sosyal çevre edinmek için en büyük araç olabilir yani ...”

“... Farklılık yani. Dışardan farklı bakıyorlar ama biz kendi içimizde daha farklıyız. Farklı olmak zaten bize zevk veriyor ...”

“... Normal bir insanken aslında eksik olduğunuz ve tek düzelik hissediyorsunuz. Baştan beri aslında senaryo böyle başladı. Herkes bir arayış içerisinde ...”

FİZİKSEL VE ZİHİNSEL SAĞLIK FAKTÖRLERİ

13. Fiziksel Fitnes

“...Vücudun hakkını vermek cümlesi. Kim bilir bu ayaklar neler yapabilir ama sen sadece yürüyorsun belki, işte bunların farkına varıp bir de o sınırları zorlama mevzusu. e git gide kapasitede artıyor ...”

“... fiziksel olarak vücudunu daha iyi tanıyabilirsin. Nası desem Ömer’in dediği gibi vücudun hakkını veriyorsun. Salto atarken falan vücuduna hakim olabiliyorsun. Uzunlarına hakim olabiliyorsun. Vücudunu tanıyorsun Kolun bacağına dağılmıyor ...”

“... kondisyon gerektiren bir branş. İlk başlarda çok zorlandım çok acı çektim. Ama zaman geçtikçe güçlendiğimi kuvvetlendiğimi ve bunların üzerine esneklikte girince daha yatkın olduğumu öğrendim ...”

“... hergün dağlarda bisikletle gezmek doğal olarak insana sağlık bir yaşantı sağlıyor...”

14. Kaçış

“... Zihinsel olarak da diyelim o gün bir sorunun var. Kafanda kurduğun bi şeyler var. Antrenmanı yapınca veya o işi yapınca kafandan uçuyor

gidiyor ...”

“... Ben yaparken her şeyi unutuyorum. Biraz sorunlu bir insanım kendi içimde. O yüzden bir çok şeyi kafaya takarım. Ama bu sporla ilgilendiğimde tamamiyle bir çok şeyi unuttuğumu fark ettiriyor bana ...”

“... Genelde tüm sıkıntılarımı, ailemle tartıştığımında veya arkadaşlarımla aram bozuk olduğunda veya derslerim iyi gitmediğinde iki pedal çevirdiğimde rahatladığımı hissediyorum ...”

15. Stres Atma

“... Psikolojik olarak faydası çok fazla uzun zaman depresyonel bozukluklar yaşadığım için bu bisiklet sayesinde gerçekten yaptığım spor benim agresifliğimi götürüyor. Kafamı meşgul edecek bir şeylerim var. Bisikletten önce yoktu bu. Kafamı ne ile meşgul etsem diye düşünüyordum yani...”

“... Sinirli olduğum zaman bisiklete bindiğim zaman bütün sinirim yatıyor. Zaten ben başlamadan önce bay bi sinirliydim bisiklete başladıktan sonra ondan sonra sinirim baya bi yatıştı. Kavga falan ettiğimde bisiklete binince baya bi rahatlıyorum. Kafama hiçbir şey takmıyorum. Bisiklete binince kafam sadece bisiklette oluyor başka hiçbir şeyde olmuyor ...”

“...Antrenman yaptıktan sonra acayip rahatlıyorum üstünden bir yük kalkmış gibi geliyor bana. Yapmadığım zaman rahatsızlık veriyor ...”

“...Ne yapsam oraya buraya saldırıyordum yani o derecedeydim. Bisikletin üzerine binince tamamen kendimi bu işlerden uzaklaştırdım. Hiçbir şeyi kafaya takmıyorum...”

TARTIŞMA VE SONUÇ

Geleneksel spor katılım güdülleri ile ilgili literatürde oldukça fazla bilgi bulunmaktadır. Fakat ekstrem sporların katılım güdülleri ile ilgili bilgiye ulaşma konusu ise sınırlıdır. Araştırma kapsamında ekstrem sporların katılım güdülleri üzerinde yapılan sınırlı araştırmalardan elde edilen bilgiler bir araya getirilmeye çalışılmıştır.

Ekstrem sporlar aslında takım sporlarından farklı olan tehlikelere, alışılmadık kurallara ya da

tekniklere sahip olan bireysel sporlardır²³. Dolayısıyla ekstrem sporların katılım güdülerinin bazıları geleneksel sporların katılım güdülerinden farklılık göstermektedir. Bu güdüler; risk alma arzusu, heyecan arama ve zevk/hazdır. Yapılan araştırma sonucunda Türk ekstrem sporcularını güdüleyen güdüler arasında bu üç güdünün yer aldığı saptanmıştır. Bu bağlamda, araştırmanın tartışma ve sonuç bölümünde bu üç güdü üzerinde odaklanılması gerektiğinin daha uygun olacağı düşünülmektedir.

Ekstrem sporlarda katılımcılar tarafından risk alma vurgulanmaktadır ve bu branşlar çoğunlukla bireysel sporlardan oluşmaktadır. Katılımcılar yüksek düzeydeki uyarılma, adrenalin, saldırganlık, heyecan, mücadele, benzersizlik, psikolojik durum, fiziksel/manevi rahatlık ve başarıma gibi özelliklerden güdülenmektedir^{15,16}. Araştırmalar ekstrem sporlara katılanların genelde sporcu ve sporcu olmayanlarla karşılaştırıldığında risk alma eğilimi ve heyecan arama düzeylerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Ancak kişisel risk alma düzeyi, ekstrem spor ve heyecan arama arzusu arasındaki pozitif ilişkiden sorumlu ana faktördür. Ekstrem sporlar üzerinde yapılan araştırmalar ekstrem spor aktivitelere katılım ve heyecan arama arzusu arasında pozitif ilişki olduğunu sürekli göstermektedir²⁴. Risk almaya ilişkili pozitif unsurlar dağcılık, dağ bisikleti, sörf, skydiving, ve motokros gibi oldukça geniş bir yelpazeye sahip olan ekstrem sporların içerisinde tanımlanabilmektedir. Literatürde bu unsurlar kişisel gelişim, özgürlük, güç duygusu, heyecan kontrolü, kendi kendine yemin etmek, sosyal ihtiyaçların yerine getirilmesi, mücadele, kaçış, kendi kendine güçlenme, statü geliştirme, daha büyük güç ile ilişki kurmayı içeren gönüllü risk alma güdülenmesiyle ilişkilidir²⁵.

Ekstrem sporlar katılımcılarına çok çeşitli fiziksel, psikolojik, sosyal ve bazı manevi yararlar sağlayabilmektedir. Ancak, riskle ilişkili olan bu yararlar ile riski kontrol edecek, kaçınacak ya da azaltacak gereksinimler arasında başarılması gereken bir denge olduğu ifade edilmektedir. Risk algısı ve riske karşı eğilim bireyin riske karşı cevabını sıklıkla belirleyebilmektedir. Bu cevap, bireyin bilgi ve becerilerini geliştirecek güdülemeyi içere-

bilir²⁶. Yine bu alanda yapılan araştırmalar incelendiğinde, Martin ve Priest (1986)'in oluşturmuş olduğu macera deneyimi paradigmasında macera deneyimine olan ilgiden dolayı algılanan risk ve algılanan yeterlikte değişiklik olduğu ileri sürülmektedir²⁷. Priest ve Gass (1997) kişilik tipleri tarafından etkilenebilen yeterlik ve risk algısındaki değişikliklerle ilgili teoriye rağmen, bu değişiklikleri kişisel özelliklerin ve belirgin bir biçimde heyecan aramanın etkileyip etkilemediğinin kesin olmadığını ancak, risk ve yeterliğin gerçek ve algılanan düzeyleri deneyimin felaket, can sıkıntısı ya da macera ile sonuçlanıp sonuçlanmayacağını belirlediğini ifade etmektedirler²⁸.

Heyecan Arama (Sensation Seeking) spor kaynaklarında risk alma açısından oldukça sık kullanılmaktadır²⁹. Heyecan arama olarak bilinen kişilik özellikleri çeşitlilik arayışı, olağan dışılık, karmaşıklık, yoğun heyecan, deneyim ve böylesi deneyimler uğruna fiziksel, sosyal, resmi ve finansal risklerin alınması olarak tanımlanmaktadır³⁰. Zucherman (1994), Heyecan aramanın teşvik edici heyecan arama olarak adlandırılan yaygın bir özellik içine entegre edildiği hipotezini öne sürmüştür. Yani, teşvik edilmenin kişisel boyutları ve heyecan arama arasındaki karşılıklı ilişki bulunduğunu ifade etmektedir.

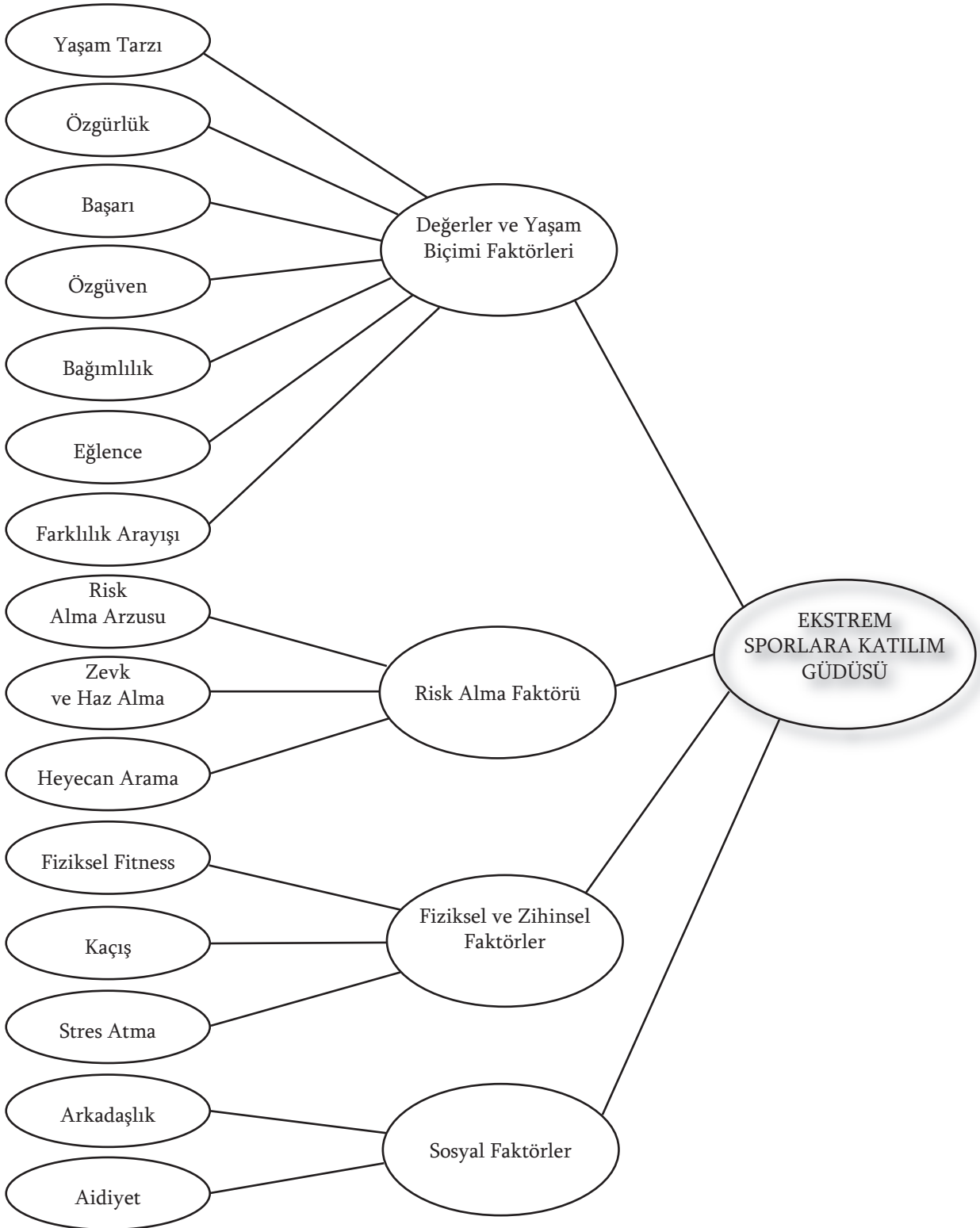
Zucherman (1979) heyecan arayanların daha fazla sigara içme, geleneksel dini düşüncede azalma ve gönüllü olarak olağandışı deneyimlere ve etkinliklere örneğin, duygusal yoksunluk, hipnoz, ilaç araştırma, meditasyon çalışmaları, kumar oynama gibi davranışlara yönelme eğiliminde olduğunu belirtmektedir. Yüksek heyecan arayan katılımcıların, yüksek şans düzeyi, esneklik ve bir takım riskleri içeren işleri seçtikleri belirtilmektedir³¹. Heyecan arama sadece risk alma potansiyelini değil aynı zamanda insan kişiliğinin çok boyutlu alanları olarak ifade edilebilen arayış yoğunluğunun kalitesini ve algısal deneyimdeki tuhaflıkları ortaya koymaktadır³¹.

Ekstrem sporlar, nispeten sporun yeni bir formu ya da sıra dışı bireysel başarı ve kişisel benzersiz bir haz olarak tanımlanabilir¹⁹. Robinson (1992)'a göre, rekreatif macera aktivitelere (eks-

trem sporlar) katılan bireylere tehlikede olma duygusu, zinde olma ve kişisel yönetimi mümkün kılan aktiviteler ile ulaştıkları duygusal yoğunluk sayesinde yaptıkları spor cazip gelmektedir. Ekstrem sporların en yaygın kullanıcı kitlesi olan “Y” jenerasyonunun üyeleri genellikle uyarılma ve heyecana duydukları saygı ile kendi sınırlarını daha ileri taşıma eğilimindedirler. Bunu spor sayesinde yapabildikleri ve bu durumdan da zevk aldıkları ifade edilmektedir⁵.

Park, Ko ve Claussen (2008) ekstrem spor ile ilgili yaptıkları son araştırmalarında on dört faktör ortaya koymuşlardır. Araştırmacılar ekstrem sporlara katılım güdülerini ölçmek için literatürden ve Mcdonald ve ark. (2002)'nin geliştirmiş olduğu 13 faktörden oluşan Motivation Sport Consumer (MSC) ölçeğinden yararlanmışlardır. Park, Ko ve Claussen (2008), yapmış oldukları araştırmalarında Eğlence/Zevk (Fun/Enjoyment) isimli on dördüncü faktörü ölçeklerine eklemişlerdir. Bunun yanı sıra, Koivula (1999) ve Wankel (1993) spor katılımcılarının en önemli güdüleyici olarak eğlence/zevk (fun/enjoyment)'i seçtiğini ve eğlence/zevkin spora bağlılıkta önemli derecede etkili olduğunu ifade etmişlerdir.

Belirlenen bu güdülerin uygulanma alanları oldukça fazladır. Türk ekstrem sporcularının katılım güdülerini bu sporlarla ilgili yapılacak olan uygulamalarda (pazarlama, teşvik, antrenman, antrenör, idareci ve katılım vb.) dikkate alınması gereken öncü özelliklerdir. Gould (1982) spora katılım güdülemesi ile ilgili yapılan araştırmaların ve toplanan verilerin antrenörlere, idarecilere ve liderlere program hazırlamada faydalı olacağı ve bu sayede antrenörlerin etkinliklere katılan bireylerin psikolojik ve motorsal gelişimine olumlu etkide bulunacağını belirtmiştir. Bunu yanı sıra, Gill ve Williams (1996), spora katılım güdülemesi kavramının sadece genç sporcularla sınırlı kalmadığını yetişkinlerin spora ve fiziksel etkinliğe katılmalarının nedenlerinin de belirlenmesinin fiziksel etkinliklere katılımı yaşam biçimi haline getirmeye çalışan spor programlarının isteklere ve ihtiyaçlara göre belirlenerek daha verimli olmasına ve amaçlarına ulaşmasında katkıda bulunacağını ifade etmektedir. Şekil 1’de tema ve kodların birbiriyle olan ilişkilerinin belirlenmesi amacıyla NVIVO 8.0 paket programı ile oluşturulan modele yer verilmiştir.

Şekil 1: Ekstrem Sporların Katılım Güdüsü Modeli (NVIVO)

KAYNAKLAR

1. Tomlinson, J., *The Illustrated Guide to Maksimum Adrenalin Thrills*. 3-10, Italy 1994.
2. Spine in extreme Sports: [homepage on the Internet]. [Updated: April 5 2010] Available from: www.fitcentric.com/download/Spine%20in%20Extrm%20S ports 10_03.pdf
3. Fletcher, R. *Living on the Edge: The Appeal of Risk Sports for the Professional Middle Class*. *Sociology of Sport Journal*, 2008; (25): 310-330.
4. Liberman, N. *New heights or a crash landing?* *Street & Smith's Sports Business Journal*. July 2004; (25): 12-18.
5. Sport Sector Analysis Report [homepage on the Internet]. [Updated: Şubat 5 2010] Available from: http://www.americansportsdata.com/sports_sector_analysis1.asp
6. Pollock, M., L. Gaesser, G., A. Butcher, J., D., J., P., Després, Dishman, R., K., B., A., Franklin, and C., E., Garber, *The recommended quantity and quality of exercise for developing and maintaining cardiorespiratory and muscular fitness in healthy adults*. *American College of Sports Medicine, Medicine and Science in Sports and Exercise*, 1990; (22): 265-274.
7. Duda, J.L., Chi, L., Newton, M.L., Walling, M.D. and Catley, D. *Task and ego orientation and intrinsic motivation in sport*. *International Journal of Sport Psychology*. 1995; (26): 40-63.
8. Gill, D.L., Gross, J.B., Huddleston, S. *Participation motivation in youth sports*. *International Journal of Sport Psychology*. 1985; (14): 1-14.
9. Gould, D., *Sport psychology in the 1980s: Status, direction and challenge in youth sport research*. *Journal of Sport Psychology*, 1982; (4), 203-215.
10. Gould D., Feltz D., Weiss M., R., *Motives for participating in competitive swimming*. p.4, *Int J Sport Psychol* 1985; (6):126-40.
11. Ryckman, R. M., Hamel, J. *Perceived physical ability differences in the sport participation motives of young athletes*. *International Journal of Sport Psychology*, 1993; (24): 270-283,
12. Wann, D., L., *Preliminary Validation Of The Sport Fan Motivation Scale*. 1995; (19): 4, 377-396.
13. Koivula, N. *Sports participation: differences in motivation and actual participation due to gender typing*. *Journal of Sport Behavior* 1999; (2), 360-376.
14. Wankel L., M., *The importance of enjoyment to adherence and psychological benefits from physical activity..* *Int J Sport Psychol* 1993; (24):151- 69.
15. Park, H. W, Ko, Y. J., Claussen, C. L. *Action sports participation: Consumer motivation*. *International Journal of Sports Marketing and Sponsorship*, 2008; 9,(2): 111-124.
16. McDonald, M.A., Milne, R.G. Hong, J.B. *Motivational factors for evaluating sport spectator and participant markets*. *Sport Marketing Quarterly* 2002; 11, (2): 100-113,
17. Shoham, A., Rose, G. M., Kahle, L. R. *Marketing of risky sports: From intention to action*. *Journal of the Academy of Marketing Science*. 1998; (26): 307-321.
18. Park, H., *Analyzing Motivational Factors of Action Sports Participants*. 61-68, *Master of Arts in Education Washington State University College of Education* December 2004.
19. Rinehart, R.E. Sydnor, S. (eds) *To the extreme: Alternative Sports, Inside and Out*. 1-5, Albany, NY: State University of New York Press, 2003.
20. Balcı, A. *Sosyal bilimlerde araştırma. Yöntem, teknik ve ilkeler*, 170-176, Ankara: Pegem A Yayıncılık. (2005).
21. Berg, B., L., *Qualitative Research Methods for the Social Sciences*. 111, 6nd edition, Boston: Pearson Education, Inc. 2007.
22. Miles, M. B., Huberman, A., M., *Qualitative Data Analysis*. 57, Sage Publications, London, 1994.
23. Zarevski, P., Marušić, I., Zolotic, S., Bunjevac, T., *Contribution Of Arnett's Inventory of Sensation Seeking and Zuckerman's Sensation Seeking Scale to the Differentiation of Athletes Engaged in High and Low Risk Sports*. Department of Psychology, University of Zagreb, Luciceva 3, 10000 Zagreb, Croatia Received 26 September, 1997; (25) 763-768.
24. Bennett, G., Henson, R.K. Zhang, J. *Generation Y's perceptions of the action sports industry segment*, *Journal of Sport Management*. 2003; (17), 95-115.
25. Powell, C., *The Perception of Risk and Risk Taking Behavior: Implications for Incident Prevention Strategies*. p.1, *Wilderness and Environmental Medicine*, 2007; (18): 10-15.
26. Slovic P. *The Perception of Risk*. *Science*, 1987; (236) 280-285
27. Vagias, W., Morais, D. Dziubek, D. *The role of risk perception in a oneday wilderness whitewater rafting trip*. *Proceedings of the 2005 Northeastern Recreation Research Symposium*, 2005; 39-47.
28. Priest, S., Gass, M. *Effective leadership in adventure programming*. Champaign, IL: Human Kinetics. 1997.
29. Zuckerman, M., *Experience and Desire: A New Format for Sensation Seeking Scales*. *Journal of Consulting and clinical Psychology*, 1984; (36): 45-52.
30. Zuckerman, M., *Sensation seeking and sports. Personality and Individual Differences*. 1983; (4); 285-293.
31. Zuckerman, M., *Personality and Risk-Taking: Common Biosocial Factors*. 2000; (68) 6, 999-1029.